

**ХМЕЛЬНИЦЬКА ОБЛАСНА РАДА
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВА ІМЕНІ ЛЕОНІДА
ЮЗЬКОВА**

ЗАТВЕРДЖЕНО

Рішення вченої ради університету
18 лютого 2019 року,
Протокол № 8

Проректор з навчальної роботи

_____ Л.І. Чорний
(підпис) (ініціали, прізвище)

14 лютого 2019 року

м.п.

**РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни
«СУДОВА ЕКСПЕРТОЛОГІЯ»
для підготовки на другому освітньому рівні
здобувачів вищої освіти ступеня магістр
за спеціальністю 262 Правоохоронна діяльність
галузі знань 26 Цивільна безпека**

м. Хмельницький
2019

ЗМІСТ

			Стор.
1.	Опис навчальної дисципліни		– 2
2.	Заплановані результати навчання		– 3
3.	Програма навчальної дисципліни		– 5
4.	Структура вивчення навчальної дисципліни		– 8
	4.1.	Тематичний план навчальної дисципліни	– 8
	4.2.	Аудиторні заняття	– 10
	4.3.	Самостійна робота студентів	– 10
5.	Методи навчання та контролю		– 10
6.	Схема нарахування балів		– 11
7.	Рекомендована література		– 11
	7.1.	Основна література	– 11
	7.2.	Допоміжні джерела за темами	– 13
8.	Інформаційні ресурси в Інтернеті		– 17

1. Опис навчальної дисципліни

1. Шифр і назва галузі знань	– 26 Цивільна безпека
2. Код і назва спеціальності	– 262 Правоохоронна діяльність
3. Назва спеціалізації	– спеціалізація не передбачена
4. Назва дисципліни	– Судова експертологія
5. Тип дисципліни	– вибіркова
6. Код дисципліни	– ВДПП 2.1.7.
7. Освітній рівень, на якому вивчається дисципліна	– другий
8. Ступінь вищої освіти, що здобувається	– магістр
9. Курс / рік навчання	– п'ятий
10. Семестр	– перший
11. Обсяг вивчення дисципліни:	
1) загальний обсяг (кредитів ЄКТС / годин)	– 3,5 / 105
2) денна форма навчання:	
аудиторні заняття (годин)	– 40
% від загального обсягу	– 38
лекційні заняття (годин)	– 20
% від обсягу аудиторних годин	– 50
семінарські заняття (годин)	– 20
% від обсягу аудиторних годин	– 50
самостійна робота (годин)	– 65
% від загального обсягу	– 62
тижневих годин:	
аудиторних занять	– 2
самостійної роботи	– 3
3) заочна форма навчання:	
аудиторні заняття (годин)	– 20
% від загального обсягу	– 19
лекційні заняття (годин)	– 10
% від обсягу аудиторних годин	– 50
семінарські заняття (годин)	– 10
% від обсягу аудиторних годин	– 50
самостійна робота (годин)	– 85
% від загального обсягу	– 81
тижневих годин:	
аудиторних занять	– 1
самостійної роботи	– 4
12. Форма семестрового контролю	– екзамен
13. Місце дисципліни в логічній схемі:	
1) попередні дисципліни	– НПФ 1.3.1.4. Кримінальне право; НПФ 1.3.1.9. Кримінальний процес; НПФ 1.3.1.10. Криміналістика
2) супутні дисципліни	– ВДПП 2.1.3. Докази і доказування у кримінальному судочинстві ВДПП 2.1.6 Процесуальні рішення у кримінальному провадженні
3) наступні дисципліни	– ВДПП 2.1.6. Документація у сфері

правоохоронної діяльності; ВДПП 2.1.9. Досудове розслідування кримінальних правопорушень; ВДПП 2.1.10. Організація розкриття та розслідування кримінальних правопорушень

14. Мова вивчення дисципліни – українська.

2. Заплановані результати навчання

Після завершення вивчення дисципліни здобувач повинен продемонструвати такі результати навчання:	
1. Знання <i>(здатність запам'ятовувати або відтворювати факти (терміни, конкретні факти, методи і процедури, основні поняття, правила і принципи, цілісні теорії тощо)</i>	
1.1)	системи, устрою та функціонування судово-експертних установ в Україні;
1.2)	основних положень щодо призначення, проведення та використання результатів судових експертиз;
1.3)	сучасних можливостей різноманітних видів судових експертиз;
1.4)	нормативно-правове регулювання кримінально-процесуальної діяльності в частині призначення та проведення судових експертиз в Україні.
2. Розуміння <i>(здатність розуміти та інтерпретувати вивчене, уміння пояснити факти, правила, принципи; перетворювати словесний матеріал у, наприклад, математичні вирази; прогнозувати майбутні наслідки на основі отриманих знань)</i>	
2.1)	необхідної науково-методологічної підготовки, яка забезпечує бачення виникаючих проблем, шляхів їх розв'язання;
2.2)	використання уміння творчого мислення та необхідності самовдосконалення свого професійного рівня;
2.3.)	завдання, предмету кожного виду судових експертиз, об'єктів дослідження, порівняльних зразків і їхньої кількості та умов відбору, а також орієнтовних питань, які ними можуть вирішуватись.
3. Застосування знань <i>(здатність використовувати вивчений матеріал у нових ситуаціях (наприклад, застосувати ідеї та концепції для розв'язання конкретних задач)</i>	
3.1)	використовувати знання у подальшій практичній юридичній діяльності, що пов'язана із призначенням, проведенням експертних досліджень;
3.2)	застосовувати відповідні тактичні засоби, прийоми і методи при здійсненні юридичної діяльності;
3.3.)	ефективно використовувати спеціальні знання у практичній діяльності з розкриття, розслідування і попередження злочинів.
4. Аналіз <i>(здатність розбивати інформацію на компоненти, розуміти їх взаємозв'язки та організаційну структуру, бачити помилки й огріхи в логіці міркувань, різницю між фактами і наслідками, оцінювати значимість даних)</i>	
4.1)	формулювати питання в постанові про призначення експертизи, виходячи з обставин кримінального провадження та користуючись можливостями судових експертиз;
4.2)	розуміти взаємозв'язки структурних елементів висновку експерта.
5. Синтез <i>(здатність поєднувати частини разом, щоб одержати ціле з новою системною властивістю)</i>	
5.1)	використовувати висновок експерта в доказуванні у всіх видах процесуальної діяльності;

5.2) обґрунтовувати доказове значення висновку експерта при конкретній юридичній ситуації.
6. Оцінювання <i>(здатність оцінювати важливість матеріалу для конкретної цілі)</i>
6.1) оцінювати висновок експерта як джерело доказів;
6.2) робити висновок за результатами проведеної експертизи про необхідність призначення додаткової, повторної експертизи.
7. Створення (творчість) <i>(здатність до створення нового культурного продукту, творчості в умовах багатовимірності та альтернативності сучасної культури)</i>
7.1) пропонувати питання на вирішення експерту при призначенні експертизи;
7.2) складати клопотання про призначення експертизи.

3. Програма навчальної дисципліни

Тема 1. Загальні положення судової експертології

Поняття та структура теорії судової експертизи. Функції теорії судової експертизи. Предмет теорії судової експертизи. Предметні науки як підстави формування судових експертиз. Мова теорії судової експертизи.

Використання положень філософії, логіки, психології, етики та інших суспільних наук у розвитку теорії судової експертизи, розробці засобів і методів експертних досліджень.

Поняття та сутність методології судової експертизи. Теорія відображення як методологічна основа формування криміналістичних знань і розробки прийомів та засобів роботи з джерелами доказової інформації. Співвідношення теорії та практики у експертно-криміналістичному пізнанні.

Подія злочину як процес взаємодії та слідоутворення. Види взаємодії (механічне, фізичне, хімічне, біологічне) та їх криміналістична характеристика. Механізм взаємодії причетних до обставин злочину матеріальних об'єктів як самостійний об'єкт експертного дослідження.

Закони розвитку загальної теорії судової експертизи. Принципи загальної теорії судової експертизи.

Історичні відомості про виникнення і використання прийомів виявлення, фіксації, вилучення та дослідження слідів злочинної діяльності.

Історія виникнення, основні етапи формування судових експертиз. Вчені, що сприяли становленню і розвитку судових експертиз у світі та на Україні.

Сучасний рівень та тенденції розвитку судових експертиз.

Історія виникнення та розвитку експертних установ в Україні. Юридичні вузи в Україні. Відомі українські експерти-криміналісти.

Міжнародна координація у розвитку і реалізації засобів та методів боротьби зі злочинністю.

Тема 2. Судово-експертна діяльність та її суб'єкти

Поняття, структура і функції судово-експертної діяльності (СЕД). Принципи судово-експертної діяльності. Правові основи СЕД. Система нормативно-правової бази і правовідносини суб'єктів СЕД. Вчення про суб'єктів правовідносин, що виникають при здійсненні СЕД. Проблеми організації процесуальних і не процесуальних прав і обов'язків суб'єктів судово-експертної діяльності.

Організаційні основи СЕД. Інфраструктура, науковий і кадровий потенціал СЕД.

Методологічні основи СЕД. Особливості пізнавальної діяльності експерта. Механізм здійснення судово-експертної діяльності.

Поняття суб'єкта експертної діяльності. Види суб'єктів судово-експертної діяльності. Судовий експерт як головний суб'єкт, який здійснює безпосереднє організаційне і науково-методичне забезпечення та проведення судових експертиз. Процесуальне положення експерта, права та обов'язки. Компетенція і компетентність судового експерта. Експертна ініціатива. Обов'язки і права працівників експертних підрозділів.

Повноваження керівників експертних установ.

Взаємодія експерта і слідчого в процесі підготовки та проведення експертизи.

Історія та розвиток експертних установ України. Поняття експертної установи. Правові та організаційні основи діяльності експертних установ. Система експертних установ України.

Тема 3. Процесуальні основи і організація проведення судових експертиз

Поняття, завдання, значення та форми використання спеціальних знань у кримінальному судочинстві. Застосування спеціальних знань як форма реалізації науково-технічних досліджень у процесі попередження та розслідування злочинів. Співвідношення компетенції та можливостей слідчого, спеціаліста і експерта у використанні спеціальних знань при дослідженні слідів та речових доказів.

Методологічні, правові, організаційні, етичні та психологічні основи судової експертизи.

Поняття, сутність, ознаки судової експертизи та її роль у розслідуванні злочинів. Предмет, об'єкт, задачі та методика судової експертизи.

Підготовка до проведення експертизи. Вибір експерта (експертного закладу). Порядок призначення експертизи. Фактичні та юридичні підстави призначення судової експертизи.

Поняття і види зразків для порівняльного дослідження, вимоги до них. Правила і тактика отримання зразків. Забезпечення законності та норм етики при отриманні зразків.

Особливості призначення додаткової, повторної, комісійної та комплексної експертиз.

Тема 4. Експертна методика як основна категорія судової експертології

Поняття та значення методики експертних досліджень. Загальні положення та наукові засади методики експертних досліджень.

Функції експертних методик. Джерела та шляхи формування експертних досліджень.

Місце і роль методики у системі категорій загальної теорії та практики судової експертизи.

Види експертних методик. Загальна методика та її взаємозв'язок із теорією та методологією судової експертизи. Окрема методика різних видів судових експертиз. Спеціальна методика.

Поняття та взаємозв'язок “експертної технології”, “експертного алгоритму” та “експертної методики”.

Структура експертної методики та характеристика її елементів. Система, класифікація та характеристика методів експертних досліджень. Співвідношення методів науки криміналістики та методів експертних досліджень.

Проблема паспортизації та сертифікації експертних методик.

Узагальнення експертної практики як джерело розробки засобів, прийомів та методик експертних досліджень.

Тема 5. Природа та характеристика експертного дослідження

Гносеологічні та методологічні основи експертного пізнання. Експертне дослідження як пізнавальна діяльність.

Поняття експертного дослідження та його види. Класифікаційне дослідження. Діагностичні дослідження. Ситуаційні дослідження.

Професійна складова. Експертне дослідження як різновид наукового впізнання об'єктивної дійсності. Види експертного дослідження.

Тема 6. Висновок експерта та його оцінка. Експертні недоліки і помилки та їх запобігання. Експертна профілактика

Висновок експерта як джерело судового доказу. Висновок експерта як документ, що відображає хід та підсумки дослідження. Зміст та форма висновку експерта. Структура висновку експерта. Вступна частина. Описання об'єктів та їх ознак. Правила складання дослідницької частини. Описання процесу дослідження. Викладення підсумків дослідження.

Наукове обґрунтування встановлених фактів. Формулювання висновків. Принципи формулювання висновків.

Ілюстративний матеріал висновку. Особливості структури висновку при проведенні експертизи кількома експертами однієї спеціальності. Види висновків експертів.

Оцінка висновку експерта слідчим, судом та використання експертних даних у розкритті та розслідуванні злочинів.

Довідка спеціаліста. Її структура, правила складання.

Проблема використання у кримінальному судочинстві висновків альтернативної експертизи.

Контроль за виконанням експертиз. Рецензування висновків експертиз.

Поняття, види експертних помилок. Способи виявлення експертних помилок. Експертні помилки і неправдивий висновок експерта.

Причини та шляхи усунення експертних помилок.

Поняття, завдання та основні принципи експертної профілактики. Форми і стадії експертно-профілактичної діяльності.

Виявлення експертом обставин, що сприяють правопорушенням.

Способи фіксації експертної профілактики і шляхи підвищення її ефективності.

Тема 7 Судово-почеркознавча експертиза та судово-технічна експертиза документів

Почеркознавча експертиза і її підвиди: експертиза рукописних текстів, підпису, цифрових записів.

Технічна експертиза документів і її підвиди: експертиза реквізитів документів та матеріалів документів.

Типові об'єкти дослідження, зразки для порівняльного дослідження, експертизи документів. Тактика відібрання експериментальних зразків для проведення експертизи документів. Вимоги, які пред'являються до кількісних та якісних властивостей зразків почерку, підпису, письмової мови, відбитків печатки, машинописних текстів та ін. Ідентифікаційні та діагностичні задачі, що вирішуються почеркознавчою.

Тема 8. Судова трасологічна експертиза

Об'єкти, які досліджуються в трасологічній експертизі.

Підвиди судової трасологічної експертизи: експертиза слідів людини (рук, ніг та вуття, зубів, губів); слідів злому, інструментів та засобів виробництва масових виробів; слідів ніг (лап) та зубів тварин; замикальних та запобіжних (контрольних) пристроїв; холодної зброї; цілого по частинам; мікротрасологічна, транспортно-трасологічна; вузлів; рельєфних знаків; встановлення механізму слідоутворення; слідів транспортних засобів.

Підготовка об'єктів до експертного дослідження. Відбір зразків порівняння від перевіряємих об'єктів. Ідентифікаційні і діагностичні задачі, що вирішуються судово-трасологічною експертизою.

Тема 9. Судово-балістична та вибухотехнічна експертизи. Експертиза речовин та матеріалів

Об'єкти, які досліджуються балістичною експертизою.

Підвиди балістичної експертизи: експертиза вогнепальної зброї, боєприпасів, слідів пострілу, обставин пострілу.

Підготовка об'єктів дослідження для проведення експертизи. Особливості транспортування зброї та боєприпасів.

Предмет судово-балістичної експертизи. Ідентифікаційні і діагностичні задачі, що вирішуються судово-балістичною експертизою. Родова та групова належність боєприпасів. Комплексна судово-медична та балістична експертиза.

Об'єкти, які досліджуються матеріалознавчою експертизою.

Підвиди матеріалознавчої експертизи: експертиза металів і сплавів; лакофарбних матеріалів і покриття; скла; паливно-мастильних матеріалів і нафтопродуктів; фармацевтичних препаратів; волокон; полімерів; наркотичних речовин.

Підготовка об'єктів до проведення експертизи.

Предмет судово-матеріалознавчих експертиз. Ідентифікаційні і діагностичні задачі, що вирішуються судово-матеріалознавчою експертизою. Види ідентифікуємих об'єктів при проведенні судово-матеріалознавчих досліджень.

Тема 10. Судово-економічні експертизи, судова експертиза матеріалів відео і звукозапису, судова експертиза комп'ютерної техніки і програмних продуктів. Судові технічні, технологічні, товарознавчі і автотоварознавчі експертизи

Судово-економічні експертизи.

Об'єкти дослідження судової експертизи матеріалів та засобів відеозвукозапису.

Підготовка об'єктів дослідження, відбір зразків порівнянь від перевіряємих об'єктів (осіб та відеозвукозаписуючої апаратури) для проведення судової експертизи матеріалів та засобів відеозвукозапису. Ідентифікаційні і діагностичні задачі, що вирішуються судовою експертизою матеріалів та засобів відеозвукозапису. Види ототожнювальних об'єктів судової експертизи матеріалів та засобів відеозвукозапису.

Об'єкти дослідження судової експертизи комп'ютерної техніки і програмних продуктів.

Підготовка об'єктів дослідження судової експертизи комп'ютерної техніки і програмних продуктів.

Ідентифікаційні і діагностичні задачі, що вирішуються судовою експертизою комп'ютерної техніки і програмних продуктів.

Судова товарознавча експертиза.

Автотоварознавча експертиза.

4. Структура вивчення навчальної дисципліни

4.1. Тематичний план навчальної дисципліни

№ теми	Назва теми	Кількість годин											
		Денна форма навчання						Заочна форма навчання					
		Усього	у тому числі					Усього	у тому числі				
			Лекції	Сем. (прак).	Лабор.	Ін.зав.	СРС		Лекції	Сем. (прак).	Лабор.	Ін.зав.	СРС
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1.	Загальні положення судової експертології	9	2	2	-	-	5	9	1	1	-	-	7
2.	Судово-експертна діяльність та її суб'єкти	9	2	2	-	-	5	9	1	1	-	-	7

3.	Процесуальні основи і організація проведення судових експертиз	9	2	2	-	-	5	9	1	1	-	-	7
4.	Експертна методика як основна категорія судової експертології	9	2	2	-	-	5	9	1	1	-	-	7
5.	Природа та характеристика експертного дослідження	9	2	2	-	-	5	9	1	1	-	-	7
6.	Висновок експерта та його оцінка. Експертні недоліки і помилки та їх запобігання. Експертна профілактика	9	2	2	-	-	5	9	1	1	-	-	7
7.	Судово-почеркознавча експертиза та судово-технічна експертиза документів	11	2	2	-	-	7	9	1	1	-	-	7
8.	Судова трасологічна експертиза	11	2	2	-	-	7	10	1	1	-	-	8
9.	Судово-балістична та вибухотехнічна експертизи. Експертиза речовин та матеріалів	14	2	2	-	-	10	15	1	1	-	-	13
10.	Судово-економічні експертизи, судова експертиза матеріалів відео і звукозапису, судова експертиза комп'ютерної техніки і програмних продуктів. Судові технічні, технологічні, товарознавчі і автотоварознавчі експертизи	19	2	2	-	-	15	17	1	1	-	-	15
	Всього годин	105	20	20	-	-	65	105	10	10	-	-	85

4.2. Аудиторні заняття

4.2.1. Аудиторні заняття (лекції, семінарські (практичні) заняття) проводяться згідно з темами та обсягом годин, передбачених тематичним планом.

4.2.2. Плани лекцій з передбачених тематичним планом тем визначаються в підрозділі 1.2 навчально-методичних матеріалів з дисципліни.

4.2.3. Плани семінарських (практичних) занять з передбачених тематичним планом тем, засоби поточного контролю знань та методичні рекомендації для підготовки до занять визначаються в підрозділі 1.3 навчально-методичних матеріалів з дисципліни.

4.3. Самостійна робота студентів

4.3.1. Завдання для самостійної роботи студентів та методичні рекомендації до їх виконання визначаються в підрозділі 1.4 навчально-методичних матеріалів з дисципліни.

4.3.2. Виконання індивідуальних завдань всіма студентами не є обов'язковим і може здійснюватися окремими студентами з власної ініціативи або за пропозицією викладача.

4.3.3. Тематика індивідуальних завдань та методичні рекомендації до їх виконання визначаються в підрозділі 1.5 навчально-методичних матеріалів з дисципліни.

4.3.5. Індивідуальні завдання виконуються в межах часу, визначеного для самостійної роботи студентів, та оцінюються частиною визначених в розділі 6 цієї програми кількості балів, виділених для самостійної роботи.

5. Методи навчання та контролю

Під час лекційних занять застосовуються:

- 1) традиційний усний виклад змісту теми;
- 2) слайдова презентація;
- 3) дискусія.

На семінарських та практичних заняттях застосовуються:

- 1) дискусійне обговорення проблемних питань;
- 2) вирішення ситуаційних завдань;
- 3) складання та розгляд окремих процесуальних документів.

Поточний контроль знань студентів з навчальної дисципліни може проводитися у формах:

- 1) усне або письмове (у тому числі тестове) бліц-опитування студентів щодо засвоєння матеріалу попередньої лекції;
- 2) усне або письмове (у тому числі тестове) опитування на семінарських заняттях;
- 3) виконання поточних контрольних робіт у формі тестування;
- 4) складання та обговорення окремих процесуальних документів за ситуаційними завданнями;
- 5) захист підготовленого публічного виступу.

Підсумковий семестровий контроль проводиться у формі усного екзамену.

Структура екзаменаційного білету: три теоретичних питання.

Приклад екзаменаційного білету:

1. Оформлення матеріалів для проведення судової експертизи і особливості призначення повторних і комплексних експертиз.
2. Завдання, об'єкти і орієнтовні питання судової автотоварознавчої експертизи.
3. Предмет, завдання, об'єкти судової балістичної експертизи.

6. Схема нарахування балів

6.1. Нарахування балів студентам з навчальної дисципліни здійснюється відповідно до такої схеми:

6.2. Обсяг балів, здобутих студентом під час лекцій, семінарських занять, самостійної роботи студентів та виконання індивідуальних завдань, визначаються навчально-методичними матеріалами з даної дисципліни.

7. Рекомендовані джерела

7.1. Основні джерела

1. Конституція України: станом на 1 верес. 2016 р.: відповідає офіц. тексту. Харків: Право, 2016. 82 с.
2. Про судову експертизу: Закон України від 25.02.1994 р. № 4038–ХІІ. Дата оновлення: 01.01.2020. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4038-12> (дата звернення: 10.02.2020).
3. Про судову експертизу в кримінальних і цивільних справах: Постанова Пленуму Верховного Суду України № 8 від 30.05.1998 р. Дата оновлення: 25.05.1998. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0008700-97> (дата звернення: 10.02.2020).
4. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 р. № 4651–VI. Дата оновлення: 16.01.2020. URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення: 10.02.2020).
5. Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України від 18.03.2004 № 1618–IV. Дата оновлення: 08.02.2020. URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1618-15> (дата звернення: 10.02.2020).
6. Кодекс адміністративного судочинства України: Закон України від 06.07.2005 р.

№ 2747–IV. Дата оновлення: 08.02.2020. URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2747-15> (дата звернення: 10.02.2020).

7. Про затвердження Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень та Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень: Наказ Міністерства юстиції України від 08.10.98 р. № 53/5. Дата оновлення: 31.01.2020. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98> (дата звернення: 10.02.2020).

8. Інструкція про проведення судово-медичної експертизи: Наказ міністерства охорони здоров'я України № 6 від 17.01.95. Дата оновлення: 26.07.1995. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0254-95> (дата звернення: 10.02.2020).

9. Гончаренко В. Г. Експертизи в судовій практиці: навч. посіб. Київ: Либідь, 1993. 197 с.

10. Гончаренко В. Г. Експертизи у судочинстві України: науково-практ. посіб. Київ: Юрінком Інтер, 2015. 504 с.

11. Клименко Н. І. Судова експертологія: навч. посіб. Київ: Ін Юре, 2007. 528 с.

12. Красюк І. П. Методичний посібник для працівників органів досудового слідства з питань призначення та проведення судової експертизи. Київ: УВПД ГШ МВС України, 2008. 278 с.

13. Красюк І. П. Практичний посібник для працівників органів досудового слідства та експертних підрозділів з питань призначення і проведення судової експертизи. Київ: УВПД ГШ МВС України, 2009. 526 с.

14. Костицький М. В., Луцький М. І. Судово-психологічна експертиза в адміністративному процесі: монографія. Івано-Франківськ: В-во ІФУП ім. Короля Д. Галицького, 2011. 308 с.

15. Кофанов А. В. Судова експертологія : курс лекцій. Київ: Три К, 2010. 240 с.

16. Кофанов А. В. Теоретичні основи судових експертиз: курс лекцій Київ: КНУВС, 2010. 272 с.

17. Садченко О. О. Призначення судової експертизи у кримінальному провадженні: навч. посіб. Київ: Пульсар, 2013. 238 с.

7.2. Допоміжна література

Тема 1. Загальні положення судової експертології

1. Клименко Н. І. Загальна теорія судової експертології: поняття і місце в системі наукового знання. *Збірник наукових праць Ірпінської фінансово-юридичної академії (економіка, право)*. 2013. № 2. С. 151–154.

2. Клименко Н. І. Поняття та завдання загальної теорії судової експертології в системі юридичних наук. *Криміналістика і судова експертиза*. 2019. Вип. 64. С. 48–57. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/krise_2019_64_6 (дата звернення: 10.02.2020).

3. Курдюков В. В. Історичний екскурс до норм законодавства щодо обов'язкового призначення судової експертизи у кримінальному процесі України. *Вісник Академії адвокатури України*. 2012. № 8. С.53–56.

4. Пиріг І. В. Сутність судової експертології та її місце в системі наук. *Криміналістика і судова експертиза*. 2017. Вип. 62. С. 20–28. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/krise_2017_62_5 (дата звернення: 10.02.2020).

5. Цимбал П. В. Значення загальної теорії судової експертології в системі наукових знань. *Міжнародний юридичний вісник: збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України*. 2014. Вип. 1. С. 84–89.

6. Цимбал П. В. Перспективи удосконалення інституту судової експертизи у кримінальному процесуальному законодавстві України. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2013. № 1. С. 75–81.

Тема 2. Судово-експертна діяльність та її суб'єкти

1. Дудич А. В. Поняття судового експерта як учасника кримінального провадження. *Наше право*. 2014. № 6. С. 138–143.
2. Дуфенюк О. М. Забезпечення судово-експертної діяльності у кримінальному провадженні: системна парадигма. *Вісник Львівського торговельно-економічного університету. Юридичні науки*. 2019. Вип. 8. С. 163–173. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvlkau_2019_8_20 (дата звернення: 10.02.2020).
3. Олійник О. О. Зарубіжний досвід адміністративно-правового регулювання судово-експертної діяльності. *Митна справа*. 2013. № 4 (2). С. 270–274.
4. Клименко Н. І. Інформаційне забезпечення судово-експертної діяльності і її правове регулювання. *Криміналістика і судова експертиза*. 2017. Вип. 62. С. 37–43. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/krise_2017_62_7 (дата звернення: 10.02.2020).
5. Клименко Н. І. Міжнародне співробітництво судово-експертних установ. *Вісник кримінального судочинства*. 2015. № 4. С. 130–134.
6. Кузнецов О. О. Тенденції розвитку судової експертизи. *Вісник Академії адвокатури України*. 2008. № 2. С. 117–118.
7. Русецький А. А. Про організацію судово-експертної діяльності: міжнародний аспект. *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики*. 2017. Вип. 17. С. 158–165. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Trsek_2017_17_23 (дата звернення: 10.02.2020).
8. Соломахіна О. М. Загальні основи судово-експертної діяльності експертів, працюючих у державних експертних установах. *Актуальні проблеми держави і права*. 2011. Вип. 58. С. 401–405.

Тема 3. Процесуальні основи і організація проведення судових експертиз

1. Антонюк А. Б. Процедура призначення та проведення судової експертизи відповідно дог кримінального процесуального кодексу України. *Міжнародний юридичний вісник: актуальні проблеми сучасності (теорія та практика)*. 2018. Вип. 1-2. С. 193–199. - URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/muvnudr_2018_1-2_34 (дата звернення: 10.02.2020).
2. Лілопол І. М. Проблеми призначення та проведення судової експертизи на стадії апеляційного провадження у цивільному процесі. *Актуальні проблеми держави і права*. 2012. Вип. 66. С. 334–339.
3. Несімко О. Проблемні питання призначення судової експертизи у кримінальному провадженні. *Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Юридичні науки*. 2019. Вип. 22. С. 195–198. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnulpurn_2019_22_30 (дата звернення: 10.02.2020).
4. Полупанов О. М. Предмет і завдання судової експертизи. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права*. 2014. № 12. С. 72–75.
5. Соломахіна О. М. Ознаки судової експертизи та порядок її призначення у цивільному процесі України. *Актуальні проблеми держави і права*. 2012. Вип. 66. С. 354–359.

Тема 4. Експертна методика як основна категорія судової експертології

1. Андрєєва О. Б., Шарапова О. В. Стосовно науково-методичного забезпечення судово-експертної діяльності. *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики*. 2017. Вип. 17. С. 179–184. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Trsek_2017_17_26 (дата звернення: 10.02.2020).
2. Завязкіна Н. В. Методологічні проблеми сучасної судової експертології. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія : Психологічні науки*. 2017. Вип. 6 (1). С. 176–180. URL : [http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvkhp_2017_6\(1\)_32](http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvkhp_2017_6(1)_32) (дата звернення: 10.02.2020).
3. Літвінова О. В. Сутність основних понять теорії судової експертизи: методу та методології. *Криміналістика і судова експертиза*. 2016. Вип. 61. С. 70–80.

4. Слободян Я. І. Методики проведення судових експертиз: проблемно-орієнтувальний аналіз. *Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика)*. 2013. № 1. С. 265–272.

5. Хоша В. В. Загальні положення оцінювання невизначеності результатів вимірювань при валідації судово-експертних методик. *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики*. 2014. Вип. 14. С. 191–198.

Тема 5. Природа та характеристика експертного дослідження

1. Кравчук Т. О. Залучення спеціаліста і допит судового експерта з метою оцінки й роз'яснення експертного висновку. *Альманах права*. 2016. Вип. 7. С. 319–321.

2. Моїсєєв О. М. Управлінські аспекти експертних технологій у судово-експертній діяльності. *Вісник Академії адвокатури України*. 2008. С. 121–123.

3. Щербаковський М. Г. Напрямки використання судових експертиз у кримінальному провадженні. *Криміналістика і судова експертиза*. 2016. Вип. 61. С. 24–31.

4. Щербанюк Д. В. Формування в судового експерта внутрішнього переконання про доцільність реалізації права на експертну ініціативу. *Правові новели*. 2018. № 4. С. 295–300. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/prno_2018_4_47 (дата звернення: 10.02.2020).

Тема 6. Висновок експерта та його оцінка. Експертні недоліки і помилки та їх запобігання. Експертна профілактика

1. Абрамова В. М. Онтологічні корені виникнення помилок в діяльності судового експерта. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2011. № 5. С. 58–65.

2. Дікевич К. Г. Судово-експертна профілактика як вид профілактики злочинності // *Молодий вчений*. 2019. № 8 (2). С. 291–294. URL : [http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2019_8\(2\)_33](http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2019_8(2)_33) (дата звернення: 10.02.2020).

3. Круть О. В. Щодо рецензії на висновок судового експерта та правомірності її використання в судочинстві. *Адвокат*. 2013. № 2. С. 36–37.

4. Петрова І. А. Особливості оцінювання висновку судово-товарознавчої експертизи. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2011. № 2 (2). С. 136–147.

Тема 7. Судово-почеркознавча експертиза та судово-технічна експертиза документів

1. Богословська М. О. Деякі аспекти судово-лінгвістичної експертизи. *Вісник Академії адвокатури України*. 2009. № 1. С. 152–158.

2. Гонгало С. Й. Матеріали технічного запису судового засідання як об'єкти криміналістичних експертиз. *Вісник Академії адвокатури України*. 2009. № 2. С. 136–139.

3. Грига М. А. Дослідження підписів, виконаних за допомогою технічних прийомів, у системі завдань судової експертизи. *Криміналістичний вісник*. 2014. № 1. С. 118–125.

4. Сохранич Т. В., Абросимова В. Г., Значення якісного порівняльного матеріалу в судово-почеркознавчій експертизі. *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики*. 2011. Вип. 11. С. 271–277.

5. Свобода Є. Ю. Судово-почеркознавча експертиза: деякі проблемні питання та сучасні можливості. *Часопис Академії адвокатури України*. 2014. № 1. С. 82–85.

Тема 8. Судова трасологічна експертиза

1. Войтович А. В. Поняття "трасологія", її наукові основи. *Правові горизонти*. 2016. № 2. С. 108–113.

2. Гончар Н. Б. Характеристика трасологічних баз даних слідів підозв взуття у сусідніх державах та перспектива створення єдиної транснаціональної системи баз даних на основі європейської організації судово-експертних установ. *Митна справа*. 2013. № 6 (2.2). С. 76–82.

3. Маланчук П. М. Основні положення трасології в криміналістиці. *Правові горизонти*. 2017. Вип. 6. С. 60–63.
4. Полтавський А. О. Збирання та використання дактилоскопічної інформації у розслідуванні злочинів: актуальні питання XXI століття. *Криміналістика і судова експертиза*. 2017. Вип. 62. С. 216–228. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/krise_2017_62_27 (дата звернення: 05.01.2020).
5. Сердюк В. Судово-експертні дослідження у кримінальному провадженні України та захист прав людини. *Митна справа*. 2014. № 1 (2.2). С. 232–236.
- Сухомлин Т. В. Судово-дактилоскопічна експертиза у кримінальному провадженні. *Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди*. «Право». 2019. Вип. 30. С. 104–109. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpkhnpu_pravo_2019_30_15 (дата звернення: 05.01.2020).
6. Шова І. О. Фальсифіковані відбитки пальців рук як об'єкт діагностичної дактилоскопії. *Наше право*. 2017. № 4. С. 141–149. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nashp_2017_4_24 (дата звернення: 18.12.2019).
7. Яцкевич Д. В. Історія розвитку дактилоскопії в Україні. *Вісник Чернівецького факультету Національного університету "Одеська юридична академія"*. 2016. Вип. 4. С. 207–212.

Тема 9. Судово-балістична та вибухотехнічна експертизи. Судова експертиза матеріалів і речовин

1. Івасишин Т. М. Правове та судово-експертне підґрунтя встановлення належності речовин до вибухових. *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики*. 2010. Вип. 10. С. 353–363.
2. Дьяченко О. Ф. Дослідження причин та обставин вибухів і їхніх наслідків: судова експертиза техногенних вибухів. *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики*. 2011. Вип. 11. С. 316–326.
3. Влад С. Ф. Судово-балістична експертиза та її доказове значення для слідчого та прокурора в умовах нової редакції Кримінального процесуального кодексу України. *Часопис Київського університету права*. 2014. № 2. С. 307–310.
4. Гарига-Грихно М. М. Судово-криміналістична експертиза холодної зброї в Україні. *Науковий вісник Сіверщини. Серія: Право*. 2018. № 1. С. 215–221. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/shssl_2018_1_21 (дата звернення: 18.12.2019).

Тема 10. Судово-економічні експертизи, судова експертиза матеріалів відео і звукозапису, судова експертиза комп'ютерної техніки і програмних продуктів. Судові технічні, технологічні, товарознавчі і автотоварознавчі експертизи

1. Антіпова О. І. Використання можливостей судових експертиз при розслідуванні дорожньо-транспортних пригод. *Форум права*. 2014. № 2. С. 17–21.
2. Гладчук О. О. Організаційно-методичні засади проведення судово-бухгалтерської експертизи в Україні. *Збірник наукових праць Державного економіко-технологічного університету транспорту. Економіка і управління*. 2012. Вип. 21–22(2). С. 237–241.
3. Єрмоленко В. А. Сутність дефініції "судово-економічна експертиза". *Управління розвитком*. 2014. № 12. С. 42–43.
4. Заяць Я. І. Актуальні проблеми вітчизняної судової товарознавчої експертизи. *Вісник Львівського торговельно-економічного університету. Технічні науки*. 2019. Вип. 22. С. 90–95. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/vlteu_2019_22_17 (дата звернення: 18.12.2019).
5. Ковальчук О. О. Судово-економічна експертиза: теоретичний аспект. *Управління розвитком*. 2014. № 12. С. 49–51.
6. Пашинська І. І. Концептуальні основи методології судово-економічної експертизи. *Вісник Житомирського державного технологічного університету. Економічні*

науки. 2013. № 1. С. 296–298.

7. Полякова М. В. Судова комп'ютерно-технічна експертиза: підхід до дослідження файлових систем. *Актуальні проблеми держави і права*. 2008. Вип. 44. С. 250–254.

8. Пугаченко О. Б. Вимоги процесуального законодавства в частині участі експерта при проведенні судової експертизи з економічних питань. *Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки*. 2013. Вип. 24. С. 340–348.

9. Софілканич О. В. Актуальні проблеми судово-економічної експертизи у кримінальних провадженнях про економічні злочини. *Вісник Академії адвокатури України*. 2013. № 1. С. 169–174.

10. Удренас Г. І. Призначення судових експертиз при розслідуванні шахрайств. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2014. № 1. С. 160–163.

11. Чечіль Ю. О. Особливості застосування принципів і методів визначення вартості майна в умовах ретроспективи (на прикладі проведення судової оціночно-будівельної експертизи). *Криміналістичний вісник*. 2017. № 1. С. 79–84. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/krvis_2017_1_14 (дата звернення: 18.12.2019).

8. Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. <http://rada.gov.ua> – Офіційний сайт Верховної Ради України.
2. <http://president.gov.ua> – Офіційний сайт Президента України.
3. <http://kmu.gov.ua> – Офіційний сайт Кабінету Міністрів України.
4. <http://reustr.court.gov.ua> – Офіційний веб-портал «Єдиний державний реєстр судових рішень».
5. <http://court.gov.ua> – Офіційний веб-портал «Судова влада України».
6. <http://gp.gov.ua> – Офіційний сайт Генеральної прокуратури України.
7. <http://npu.gov.ua> – Офіційний сайт Національної поліції України;
8. <http://nbuv.gov.ua> – Сайт Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського.

Розробник програми:

Кравчук О.В. – доцент кафедри кримінального права та процесу, кандидат юридичних наук

_____ О. В. Кравчук

24 вересня 2018 року

Схвалено кафедрою кримінального права та процесу 26 вересня 2018 року, протокол № 3.

Завідувач кафедри _____ Л. П. Брич

26 вересня 2018 року

Декан юридичного факультету, доцент кафедри кримінального права та процесу, кандидат юридичних наук

_____ С. А. Крушинський

26 січня 2019 року

Погоджено методичною радою університету 14 лютого 2019 року, протокол № 4.

Голова методичної ради _____ І. Б. Ковтун

Обліковий обсяг програми – 0,83 ум.др.арк.

Оновлення робочої програми:

Викладач дисципліни – доцент кафедри кримінального права та процесу, доктор наук з державного управління, кандидат юридичних наук, доцент

_____ О. В. Кравчук
04 січня 2021 року

11. Схвалено кафедрою кримінального права та процесу 04 січня 2021 року, протокол №

Завідувач кафедри _____ Л.П. Брич
04 січня 2021 року

_____ Обліковий обсяг оновлення – 0,2 ум.др.арк.